

УДК 338.245

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/274-276

Вікторія ЛЕВКІВСЬКА

аспірант кафедри економічного права
та економічного судочинства ННІ права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
юрист 1-ї категорії
Центру європейських студій
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Проблема ефективного управління економічними системами, в тому числі національною економічною безпекою, з точки зору цінового та міждисциплінарного підходів має багато аспектів, що підлягають дослідженню.

Реалізація пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки є критичним завданням для будь-якої країни, і тому економічна безпека забезпечує стабільність та процвітання суспільства, що впливає на всі сфери життя громадян. На рівні законодавства повинні бути розроблені стратегічні плани щодо забезпечення економічної безпеки, які врахують її потенційні загрози, сильні сторони, слабкі місця та можливості, і ці плани мають включати конкретні заходи для запобігання економічним кризам, боротьби з корупцією та іншими загрозами.

Для забезпечення економічної безпеки необхідно підтримувати стабільність національної економіки, що може передбачати контроль інфляції, стабілізацію валютного курсу, розвиток інфраструктури, стимулювання інвестицій та підтримку підприємництва.

Це включає частину раніше невирішеної загальної проблеми щодо розробки теорій і методів, заснованих на теорії систем, холізму, механістичних методів і проєктування систем національної економічної безпеки держави на основі застосування теорії систем, цілісного підходу, ценологічного підходу, закону структурної гармонії систем, трансдисциплінарного підходу з урахуванням впливу принципів вертикальної інтеграції як необхідної умови для формування економічних ценозів та забезпечення стійкості системи економічної безпеки держави.

Система економічної безпеки країни є цілісною і складною системою. Зі структурної точки зору її можна представити у вигляді підсистеми. Велика складна загальна система з багатьма внутрішніми зв'язками між її об'єктами є ценозом. В контексті економічної безпеки економічний ценоз сприймається як наявність певних взаємозв'язків між структурними елементами та взаємодій у напрямі вирішення завдань прискорення зростання соціально-економічного розвитку як окремої території загалом, так і муніципальних утворень зокрема [3].

Так, проєкт «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року» визначає цілісну систему стратегічних та операційних завдань переходу країни до інтегрованого економічного, соціального та екологічного розвитку до 2030 року. Що стосується системи національної економічної безпеки, то варто зазначити, що останніми роками вчені робили кілька спроб простежити витoki поняття «система» [2].

Метою системи економічної безпеки є підтримка нормального функціонування економіки, виявлення загроз і вжиття відповідних заходів щодо їх уникнення та усунення, захист економічних інтересів особи, суспільства, сім'ї та країни, реалізація соціально орієнтованої економічної безпеки [4, с. 23].

Країна має здійснити низку заходів, переважно для забезпечення економічного зростання, яке є запорукою національної економічної безпеки. Ці заходи мають охопити всі галузі економіки. Вони передбачають реалізацію активної структурної та соціальної політики, посилення діяльності держави в інвестиційній, фінансовій, валютній та зовнішньоекономічній сферах, продовження інституційних реформ. Водночас соціальна

політика має сприяти консолідації суспільства за умов стабілізації економічного становища громадян та підвищення рівня життя. За останній період на фоні серйозного відставання готівкового розрахунку та посилення диференціації доходів різних соціально-демографічних груп у зростанні середньомісячних грошових доходів жителів відбулися позитивні зміни. Проте продовжується процес соціального розшарування на бідних і багатих, що стає дестабілізуючим фактором, який створює потенційну загрозу соціального конфлікту [5, с. 290].

У разі збройної агресії держава повинна мати можливість швидко мобілізувати свої економічні ресурси для підтримки зусиль з оборони і відновлення. Це може включати швидку мобілізацію робочої сили, фінансових ресурсів і виробничих потужностей [2]. Умови збройної агресії можуть вимагати міжнародного співробітництва і партнерства для забезпечення економічної безпеки. Обмін досвідом, ресурсами і координація з іншими країнами та міжнародними організаціями можуть допомогти зменшити загрози і підтримати стійкість. В цілому забезпечення економічної безпеки в умовах збройної агресії вимагає комплексного підходу, включаючи урізноманітнення економіки, створення резервів, захист інфраструктури та співробітництво з іншими країнами. Тільки такий підхід дозволить країні ефективно протистояти економічним викликам у часи конфлікту.

Тому для того, щоб економічна система вижила та забезпечила своє ефективне функціонування, вона потребує точного та правильного управління. Ці теоретичні положення важливі для обґрунтування необхідності державного регулювання задля підтримки стабільності існуючої економічної системи. У загальному вигляді систему забезпечення національної економічної безпеки можна визначити як сукупність взаємозалежних заходів, форм та інструментів державного регулювання господарської діяльності. Вирішальне значення мають окремі елементи системи: цілі, пріоритети, принципи, функції, механізми та допоміжні підсистеми. Вважаємо, що метою інституційного функціонування є формування та підтримка здатності економіки до безперервного розширення та відтворення, забезпечення її незалежності, стабільності, розвитку та адаптивності в умовах впливу невизначеності, внутрішніх і зовнішніх загроз. Об'єктами системи виступають сфери, галузі, регіони, а також соціально-економічні явища та процеси, існуючі чи потенційні загрози нормальному функціонуванню економіки та соціальної стабільності суспільства.

Особливу небезпеку для національної безпеки становить залежність від іноземних поставок. Ця залежність може призвести до серйозних економічних труднощів у разі економічного погіршення чи прямого військового конфлікту. Тому вкрай необхідне вітчизняне виробництво якісної машинобудівної продукції в достатній кількості [4].

Економічна безпека як політико-економічна категорія виражає стан системи економічних відносин між суб'єктами господарювання (виробниками та споживачами), індивідами, державними інститутами як у рамках національної економіки, так і у сфері зовнішньоекономічної діяльності, що забезпечує можливість повної реалізації та захищеність життєво важливих економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз через досягнення збалансованості інтересів кожного з учасників відносин шляхом оптимального співвідношення з інтересами інших суб'єктів господарювання. Таким чином, розгляд структури та складових частин економічної безпеки держави дає можливість визначити фактори, що впливають на цей вид національної безпеки в сучасних умовах. Стає очевидним, що забезпечення економічної безпеки є найважливішою функцією держави. Як специфічний напрям державної економічної політики, він охоплює систему відносин між суб'єктами господарювання щодо задоволення економічних потреб суспільства і має на меті пошук оптимальних шляхів вирішення всього комплексу економічних проблем.

Економічна безпека держави в умовах збройної агресії стає критичним аспектом для забезпечення стійкості, функціонування і виживання нації в умовах конфлікту. Ситуація збройної агресії може створювати серйозні виклики для економічної стабільності та розвитку країни. Забезпечення економічної безпеки часто вимагає співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями. Міжнародне співробітництво може включати обмін досвідом, спільні проекти та розвиток міжнародних стандартів та правил. Реалізація всіх важливих пріоритетів дозволить країні ефективно забезпечувати свою економічну безпеку та досягати стабільного та сталого економічного розвитку.

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

2. Крук С. І. Аналіз стану організаційно-правових механізмів державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 20. С. 76–78.

3. Резнікова О. О., Войтовський К. Є. Щодо концепції забезпечення національної стійкості в Україні : аналіт. зап. Київ : НІСД, 2020.
4. Henricks S. C. Social Media, Publicly Available Information, and the Intelligence Community. *American Intelligence Journal*. 2017. Vol. 34. No. 1. P. 21–31. URL : www.jstor.org/stable/26497113.
5. Walters C. J. *Adaptive Management of Renewable Resources*. New York : McGraw Hill, 1986. 374 p.

УДК 630*7/83:338.245

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/276-278

Сергій НЕСТЕРУК

аспірант Науково-дослідного
інституту приватного права
і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України

РОЛЬ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОЇ ТА ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У ЗНИЖЕННІ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНОЇ І НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Національна безпека має значну кількість складових. Інколи вони знаходяться у галузях і сферах, які зазвичай не співвідносять із безпекою держави. Так, під час війни найбільшу увагу приділяють питанням забезпечення підрозділів ЗСУ різними видами сучасних озброєнь, боеприпасами, паливом, медичними засобами, їжею і водою. Питання, як усе це потрапляє на фронт, цікавить людей менше. Проте організація і підтримка логістики є чи не найпершим, визначальним завданням для будь-якої армії світу. Не менш важливими є питання забезпечення війська різними матеріалами, які використовуються для побудови різноманітних укріплень і фортифікаційних споруд. Відповідно, поряд із оборонними заводами і фабриками, підприємствами критичної інфраструктури, транспортними підприємствами значна увага сьогодні має приділятися захисту економічної безпеки підприємств галузей і сфер виробництва, які здійснюють видобуток, обробку, виготовлення продукції із різноманітних матеріалів, зокрема давно відомих людству – каменю, металу, дерева. Декілька великих металургійних і цементних заводів, що були розташовані на Донбасі, нині знищено і розграбовано. Натомість у Дніпропетровській та Запорізькій області працює декілька металургійних гігантів, а на Заході країни у передгір'ї Карпат діють цементні заводи, а також видобувається, обробляється і переробляється каміння.

Забезпечення потреб ЗСУ, економіки держави та потреб громадян у різноманітній якості і призначенням продукції лісової та деревообробної промисловості сьогодні знаходиться під загрозою. Кількість лісових угідь України навіть у довоєнні часи була досить обмеженою. Збільшення обсягів вирубування лісів спричиняє погіршення хімічного стану повітря, сприяє поширенню пустель, збільшенню кількості повеней, посух та інших негативних кліматичних явищ. Переважна більшість лісових угідь України розташована у західних і північних регіонах держави, меншою мірою – у Центрі і на Сході, лісові угіддя майже відсутні на Півдні. Після початку широкомасштабного вторгнення російської федерації на українські землі у 2022 році значна кількість лісових угідь на Півночі та Північному Сході держави стала замінованою, забрудненою залишками снарядів і хімічних речовин, майже усі лісові угіддя у басейнах річок Оскіл і Сіверський Донець знищені, а залишки деревини у них непридатні до промислової переробки. Натомість потреби у продукції лісової та деревообробної промисловості у зв'язку із воєнними діями значно зросли. Нестача деревини у різних галузях і сферах економіки загрожує економічній безпеці, а нестача її у передових частинах ЗСУ – національній безпеці держави.

Забезпечення економічної незалежності держави потребує усебічного розвитку усіх галузей та сфер виробництва. У розвиток цього Конституцією України у статті 42 проголошено право на здійснення підприємницької діяльності, яка не заборонена законом [1]. А в статті 6 «Загальні принципи господарювання» Господарського кодексу України двома першими принципами визначено забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання, а також свободу підприємницької діяльності у межах, визначених законом [2].